מי השלוח — ספר משלי

לָקַחַת מוּסַר הַשְׂכֵּל צֶדֶק וּמִשְׁפָּט וּמֵישָׁרִים. "צֶדֶק" נִקְרָא הַמְבוֹרָר בְּלִי שׁוּם נְגִיעָה, "וּמִשְׁפָּט" הוּא פֶּלֶס וּמִשְׁקָל שֶׁלֹּא יַכְרִיעַ לְשׁוּם צַד, "וּמֵישָׁרִים" הוּא אַהֲבַת דִּבְרֵי תּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שיר א',ד') "מֵישָׁרִים אֲהֵבוּךְ". "לָתֵת לִפְתָאִים עָרְמָה", פֶּתִי נִקְרָא מִי שֶׁהוּא קַל בְּדַעְתּוֹ לְהִתְפַּתּוֹת וְהַיְינוּ שֶׁאִם יִשְׁמַע דִּבְרֵי תּוֹרָה יִתְפַּתֶּה תֵּיכֶף לְקַיְימָם, וְחָלִילָה אִם יִשְׁמַע חֶלְקַת לָשׁוֹן לְהֵיפוּךְ גַּם כֵּן יָכוֹל לְהִתְפַּתּוֹת. לָכֵן כְּתִיב "לָתֵת לִפְתָאִים עָרְמָה" הַיְינוּ תַּקּוּפוֹת שֶׁלֹּא יִתְפַּתּוּ רַק לְטוֹב כִּי עָרְמָה כְּמוֹ "עֲרֵימַת חִטִּים" הַיְינוּ אוֹצַר קְדוּשָׁה שֶׁלֹּא יוּכַל לְהִתְפַּתּוֹת חָלִילָה לַעֲבוֹר רְצוֹן הַשי"ת, כִּי תֵּיכֶף יָבִין בְּלִבּוֹ שֶׁזֶּה הוּא נֶגֶד הַתּוֹרָה וְהַתּוֹרָה הוּא עֵצָה לִבְחוֹר בַּחַיִּים לְטוֹב לוֹ, וְאִם כֵּן לֹא יִתְפַּתֶּה מֵחֶלְקַת הַלָּשׁוֹן מִמַּה שֶׁיֵּחָסֵר לְפִי שָׁעָה טוֹבַת עוֹלָם הַזֶּה, וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מ"ח,י"ז) "אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ מְלַמֶּדְךָ לְהוֹעִיל", הַיְינוּ אֲנִי ה' הַמְהַוֶּה אוֹתְךָ וּבֶטַח אֲנִי מְרַחֵם עָלֶיךָ וְזֹאת מְלַמֶּדְךָ שֶׁתִּתְפַּתֶּה רַק לַעֲשׂוֹת רְצוֹן הַשי"ת וְזֶה נִקְרָא "מְלַמֶּדְךָ לְהוֹעִיל" וְדִבְרֵי תּוֹרָה יִהְיֶה מְקוּשָׁרִים בְּלִבְּךָ קֶשֶׁר אַמִּיץ שֶׁלֹּא תִּתְפַּתֶּה חָלִילָה לְהֵיפוּךְ, וְזֶה שֶׁכָּתוּב (משלי א',ל"ג) "וְשֹׁמֵעַ לִי יִשְׁכָּן בֶּטַח וְשַׁאֲנַן מִפַּחַד רָעָה", וּלְהִתְפַּתּוֹת לְטוֹב זֶה הוּא מִדָּה טוֹבָה שֶׁנִּשְׁתַּבְּחוּ בָהּ יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּמְשָׁכִין אַחַר הַשי"ת בְּגוֹדֶל מְהִירוּת בְּלִי יֵישׁוּב וּמְתִינוּת וְכִדְאִיתָא בַּגְּמָרָא (שבת פ"ח.) שֶׁאָמַר לֵיהּ הַאי מִינָא לְרָבָא עַמָּא פְּזִיזָא דְּקַדְמִיתוּ פּוּמַיְיכוּ לְאוּדְנַיְיכוּ, וְזֶה שֶׁמַּתְחִיל בַּמִּדְרָשׁ (רבה שמות ג',א') "וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֱלֹהֵי אָבִיךָ" הֲדָא הוּא דִּכְתִיב (משלי י"ד,ט"ו) "פֶּתִי יַאֲמִין לְכָל דָּבָר" שֶׁמִּיָּד שֶׁנִּתְגַּלָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה נִמְשַׁךְ מִיָּד אַחַר רְצוֹנוֹ בְּזְרִיזוּת בְּלִי שׁוּם הִתְחַשְּׁבוּת.

כִּי לִוְיַת חֵן הֵם לְרֹאשֶׁךָ וַעֲנָקִים לְגַרְגְּרֹתֶיךָ. זֶה רוֹמֵז שֶׁיֵּשׁ הֶבְדֵּל גָּדוֹל בֵּין תַּלְמִיד חָכָם הַמִּתְעַדֵּן עַצְמוֹ בְּתַעֲנוּגִים וּבֵין עַם הָאָרֶץ, כִּי זֶה שֶׁהַתַּלְמִיד חָכָם עוֹשֶׂה יֵשׁ עַל זֶה חֵן וְתִפְאֶרֶת כִּי עוֹשֶׂה הַכֹּל בְּיִשּׁוּב הַדַּעַת לְפִי שֶׁעוֹשֶׂה הַכֹּל לִכְבוֹד שָׁמַיִם, כִּדְאִיתָא בַּגְּמָרָא (ביצה ט"ז.) עַל הִלֵּל שֶׁכָּל מַעֲשָׂיו הָיָה לְשֵׁם שָׁמַיִם, אֲבָל זֶה שֶׁעַם הָאָרֶץ עוֹשֶׂה, מִזֶּה נִכָּר שֶׁהוּא זוֹלֵל וְסוֹבֵא, וְזֶה הוּא "וַעֲנָקִים לְגַרְגְּרֹתֶיךָ", הַיְינוּ הָאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה שֶׁנִּכְנָסִים לַצַּוָּאר יֵשׁ עֲלֵיהֶם חֵן וְתִפְאֶרֶת כְּמוֹ עֲנָקִים שֶׁהוּא תַּכְשִׁיט וְנִכָּר לְכָל רוֹאֶה שֶׁהוּא לִכְבוֹד שָׁמַיִם.

חָכְמוֹת בַּחוּץ תָּרֹנָּה. זֶה רוֹמֵז עַל כָּל מַה שֶׁהָאָדָם לוֹמֵד דִּבְרֵי תּוֹרָה וְלֹא נִתְגַּלָּה לוֹ עַדַיִן הָעָמוֹק הַצָּפוּן וְנִסְתָּר בְּדִבְרֵי תּוֹרָה, כִּי לְעֹמֶק דִּבְרֵי תּוֹרָה לֹא יָכוֹל לָבוֹא בִּלְתִּי כְּשֶׁשַּׂיָּךְ אֵלּוּ הַדִּבְרֵי תּוֹרָה לְשָׁרֶשׁ נַפְשׁוֹ, וּכְמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בַּגְּמָרָא (חגיגה י"ג.) שֶׁיֵּשׁ דִּבְרֵי תּוֹרָה שֶׁאֵין מוֹסְרִים אוֹתָם לְכָל אָדָם, וְזֶה נִקְרָא "חָכְמוֹת בַּחוּץ" שֶׁהָאָדָם הוּא עֲדַיִן חוּץ מֵהֶם, אָכֵן אַחַר כֵּן כְּשֶׁיּוֹשִׁיעַ לוֹ הַשי"ת וְיִזַּכֵּךְ לִבּוֹ אָז יִתְעוֹרְרוּ בְּלִבּוֹ אֵלּוּ הַדִּבְרֵי תּוֹרָה שֶׁעָסַק בָּהֶם קֹדֶם הִתְבָּרְרוּ בִּשְׁלֵמוּת וְהַשי"ת יָאִיר לוֹ גַּם בָּהֶם, וְזֶה לְשׁוֹן "תָּרֹנָּה" כְּעִנְיַן "גִּבּוֹר מִתְרוֹנֵן מְיָיִן" שֶׁהוּא לְשׁוֹן הִתְגַּבְּרוּת.

כִּי טוֹב סַחְרָהּ מִסְּחַר כָּסֶף. "סַחְרָהּ" נִקְרָא מַה שֶּׁהָאָדָם מְסַבֵּב וּמִשְׁתַּדֵּל לִקְנוֹת דִּבְרֵי תּוֹרָה מִלְּשׁוֹן סָחוֹר, וּבְעִנְיְנֵי עוֹלָם הַזֶּה מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל לִקְנוֹת אֵיזֶה דָּבָר וּכְשֶׁאֵינוֹ עוֹלֶה בְּיָדוֹ לִקְנוֹת אָז כָּל פְּעוּלוֹתָיו לָרִיק כֵּיוָן שֶׁלֹּא גָּמַר כְּחֶפְצוֹ, אֲבָל בְּדִבְרֵי תּוֹרָה מִי שֶׁמְּחַזֵּר וּמִשְׁתַּדֵּל לִקְנוֹת דִּבְרֵי תּוֹרָה אַף שֶׁלֹּא עָלְתָה בְּיָדוֹ גַּם זֶה הַהִשְׁתַּדְּלוּת לֹא נֶאֱבַד כִּדְאִיתָא בַּזוה"ק (תרומה ק"נ:) וְלֵית רְעוּתָא טָבָא דְּיִתְאֲבֵיד מִקַּמֵּי מַלְכָּא קַדִּישָׁא וְכִדְאִיתָא בְּמַסֶּכֶת אָבוֹת (פרק ה',מי"ד) הוֹלֵךְ וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה שְׂכַר הֲלִיכָה בְּיָדוֹ, וְזֶה "כִּי טוֹב סַחְרָהּ" הַיְנוּ הַהִשְׁתַּדְּלוּת לְהַשִּׂיג דִּבְרֵי תּוֹרָה טוֹב מִסְּחַר כָּסֶף.